

OSSI KOSKELAINEN

Shake It Shake It Don't Fake It

Rikhard III:ta pidetään yhtenä bardin ensimmäisistä kurkotuksista kohti draamaa. Läpimurron loimussa kärisevää C-luokan Shakespearea. Ehkä juuri siksi *Rikhard* sopii työkaluksi tunnusteltaessa esitystaiteen tilaa Euroopan reunalla.

Mikään Willin teoksista ei ole saanut minua raiteiltaan niin kuin raakile-Rikhard. Tuo Othellon Jagon ja Kuningas Learin Edmundin täysmädännäisyyksien kypsytön esiaste. Totesin, että *Rikhard* kolmatta lukiessani mieleni havahtui jotakuinkin vastaavalle taajudelle kuin katsoessani ensimmäistä kertaa Harmony Korinen elokuvaa *Gummo* (1997). Hälsin vaikuttuneen oksetuksen keskellä järjestyttävään montaaikoneeseen esillepantujen, päivätaajunnan ylittävien aktien keskellä.

Ihmettelin toki illallisen verran, miksi kukaan maailmassa on ikinä halunnut tehdä tai nähdä kuningasnäytelmiä. Päivittelin myös Al Pacinon *Looking For Richard* -elokuvassa (1996) esitettyä väitettä: *Rikhard III* on universumin esitetyin Shakespearen teos. Oli jälleen pakko todeta, että elämme absurdissa maailmassa, jota hallitsevat vuosisadasta vuosisataan pimeisiin nostattavuuksiin pyrkivät tendenssit. Kiiltokuvakuningasideoita kastroiden jatkoin myyräntyötäni.

2010 ajattelin usein, että väite ”perusteatterin” ja draaman jälkeisen teatterin välisen kriisin akuuttiudesta paistaa usein pelokkaalla pintatasolla tekijöidemme töissä ja egoissa. Taiteilijat jakaantuvat yhtä, uutta tai vanhaa, totuutta kumartaviin klustereihin. Kentän täyttävät etabloituvat ihmiset kliinisesti lokeroituine teoksineen, joista vain harvoissa uskalletaan työstää syviä esityksellisiä väitteitä joka puolelta meidät saartaneen tulehduksen olennaisuuksista. Halusin, edes hetkeksi, arkkityyppisen teatterin elävältä haudatun ydinjätelastin ja uushahmottoman nykyteatteriyli mielisyyden samaan kehään keskenään. Perustin Rikhardin kyttyrään arkkityyppisten ja anarkkisten pelinappuloiden shakkikerhon.

Leikkittelin usein, kesäpäivä kesäpäivältä kasvavissa yleisöpaineissani, emansipatorisella kauhukuvalla kesken esityksen sekoavasta iljettävän karismaattisesta katsojasta. Ikityyttymättömästä ei-kenestäkään, joka kantaa aina mukanaan kumouspotentiaa; kykyä ottaa harjoiteltu, keskinkertainen esitys epäselvään, uudistavaan haltuunsa. Alitajuisesta ajatusleikistä sikisi konkretiaa. Päätin, että yleisöstä havahtuva skitsojokamies saa yrittää manata *Rikhardin* haarniskaansa muumioituneen korpuksen uuteen sotaan. Tämä jokamies on Ruukku, *Rikhardin* kulttuurin muuriin jättämästä aukosta *theatromille* ahtautuva psykonauttilus, jonka repertoaariin ei valitettavasti kuulu kulutuksen vähentäminen.

*

Jann Kott kirjoittaa teoksessaan *Shakespeare tänään* (1961) Shakespearen kuningasdraamoista Suuren Koneiston ylöspanoina.

”Oliko se hänestä rivi kuninkaita, jotka astuvat peräjälkeen historian suureen portaikkoon ja syöksevät sieltä syvyyskiin toinen toisensa, vai veren kuumaa aaltoa, joka pakkautuu päähän ja tummentaa katseen?”¹

Olenmaisella luennallaan Kott herätti eloon kuollutta eppisyyttä vastaan suuntautuneen Shakespeare-ohjausten Golemin; parikymmentä vuotta vitalisti potkineen poliitoiden produktoiden syklin. Muistettava on, että se oli aikaa, kun teatterin neljän seinän projektissa oli vielä epitaafi kirjoittamatta. Mutta mitä tehdä nyt, kun Shakespearen tulkitseminen on kottilaisen aallon vakavuuteensa kyllästyneissä jälkilöylyissä ja postdraamallisen teorian kaikenrepineissä mustissa aukoissa surkastunut taas uudeksi murskausta kerjääväksi *machinaksi*?

Minulle tärkeää oli käyttää *Rikhardin* filosofista ydintä *tietoiseksi tulemisen murhenäytelmänä*, apparaattina teatteriesitysten tämänhetkisten taiteellisten valtasuhteiden ja niiden karmivan rajattomuuden tutkimiseen. Selvää on, että tämä konsepti vaati karnevalistista tilintekoa esiintyjyyden keinojen, esitysrakenteiden näyttämisen ja piilottamisen sekä yleisösuhteen mahdollisuuksien kanssa.

Ideatasolla mutkikkaan kokonaisuuden keskellä kysyin ohjaajantaiteellisia itsestäänselvyksiä:

1. Kuinka saada Shakespearen kieli elämään näyttämöllä?

Ehdotuksena silosäemassojen ratkaiseminen tunnelman, ei kielen kautta. Aloin nimittämään ohjaamiani kohtauksia puhe- ja äänenkäyttöakteiksi. Ainakin itselleni, pitkälti tylpän ja kohtaamattoman kielen keskellä kasvaneelle, Shakespearen ylihiottu kieli oikeoppisesti tulkittuna on hajaannuttavampaa koettavaa, kuin Piritorin säätöslangi. Todelliset vastaukset ovat kielen kantamattomissa; on tärkeämpää antaa kolmannella silmällä pedatujen kohtaamisten (koska niiden yhdistelemisen mestari Shakespeare on) purkaantua puolestaan.

2. Kuinka ylistää shakespearelaista runsautta?

Ehdotuksena maailmallista täyteyttä vähähdysmäisesti manifestoivat äkkijyrkät siirtymät. Ajankohtaisten jumaluuksien hämärä korvaamassa Shakespearen antiikkisten alluusioiden tiheyttä. Shakespearen kielellinen montaa-situlva dynaamisena kuvavirtana. Tässä apuna amatööri-esiintyjien yliherkkä, tekniikoihin jämähtämätön tosi.

3. Kuinka olla uskollinen *Rikhardille* tragediana, jossa maailma menettää harhakuvitelmansa?

Ehdotuksena olla vaipumatta epätoivoon ja oppia ajattelemaan tuota lausetta (draamalle) uutta luovana ja kvintessentiaalisenä. Työssäni sen jälki kaikuu, marxveljesmäiseen hyperventilaatioon asti, joka suuntaan nihiloivana. Luen, ilon kautta, postmodernin tragedian vapauttavan arvon sen kannustavuudessa jatkuvaan näyttämön mahdollisuuksien uudelleenarvioinnin hybridiksi.

P.S. Meidän isiemme silmät on puhkottu jo niin moneen otteeseen, ettei meidän enää tarvitse kantaa niistä huolta. On aika upottaa omille kasvoillemme kanarialaisesta squatista varastetut piraattimuotilasit ja ihailla omaa varjoamme.

Viite

1 Kott 1984, 41

Kirjallisuus

Kott, Jan, *Shakespeare tänään* (Szkice o Szekspirze, 1961). Suom. Salla Hirvonen (1965). 2. p. WSOY, Helsinki 1984.